

ÇANAKKALE'YE YÜRÜYÜŞ

Türk tarihini dolduran büyük zaferler arasında Dumlupınar da dahil olduğu halde, hiç birisi Çanakkale zaferi kadar kat'i neticeli olmamıştır. Çanakkale müdafaası Sakarya müdafaasının ve Dumlupınar taarruzunun anasıdır. Çanakkale müdafaası olmasaydı cihan savaşı iki yılda bitecek ve Türkiye ortadan kalkacaktı. Türkiye ortadan kalktıktan sonra da artık bir Sakarya, bir Dumlupınar olmayacaktı.

Çanakkale müdafaası mânevi-ahlâki bakımdan da büyük bir eserdir. Bu müdafaâ madde bolluğunun, vesait zenginliğinin savaşta "her şey" demek olmadığını ispat etmiş ve yine Türk milletinin bütün cihanda baş döğüşçü ve birinci asker olduğunu bir yol olduğunu ortaya koymuştur.

Düşmanlarımızın en yaygaracısı olan Fransızların bile itiraf ettikleri bu Türk kahramanlığı ve bu kahramanlığın doğurduğu Çanakkale destanı acaba unutuluyor mu?... Hayır, bu destan unutulamaz. Fakat

öyleyse niçin bunu milletçe kutlamak hâlâ aklımıza gelmiyor?

Sporcularımızım seyahatleriyle bütün matbuat ve memleket daima ve her zaman alâkadar oluyor. Moruk bir gazetecinin millî bir süs vererek kendi keyfi için seçtiği Türk güzelini teşyi için gençlik işini gücünü bırakıp istasyona koşuyor. Fakat iş, bizi bugün yaşatan ölümlere ihtiram bahsına gelince, kimsede bir hareket görülüyor. En fazla yapılan şey Gülcemale binip cazbant dinleyerek ve rakı içerek Seddülbahir'e veya Arıburnu'na gitmek, uzaktan savaş sahalarına bakmak ve vatanperverane nutuklar vermektен ibaret kalıyor.

Halbuki Çanakkale böyle mi ziyaret olunmalıydı? Dünyanın en uzak yerlerinden, Avusturalya ve Yeni Zelant'tan kalkıp Gelibolu'ya ölümlerini ziyarete gelen düşmanlarımızla, bir adımlık yola üşenen bizler arasında ne büyük bir ayrılık var. Ey Türk gençliği! Sen Arap Muhammed'in mezarını İngiliz altınları için Türk esirlerini boğazlıyan kahpe araplara bıraktıktan sonra senin kâben Çanakkale, Sakarya ve Dumlupınar değil midir? Sen kâbene rahat bir geminin içinde cazbant dinliyerek mi, yoksa yalçın yollarda, vaktiyle Çanakkale'de Türk vatanını korumaya koşanların çektiği sıkıntıyı çekerek, yayan mı gitmek istersin? Görüyorsun ki eller kendi şerefsizce yenilen ölümlerine bile nasıl saygı gösteriyor, onların başına ne büyük taşlar diyor... Sana gelince: Senin ölüme göz kırpmadan bakan şerefli şehitlerinin hâlâ âbidesi yok!... Ey Türk gençliği! Çanakkale senin vatanındır!... 18 yıl önce orada korkunç ve nispetsiz bir boğuşma oldu. Bir tarafta her türlü vesaitle pusatlanmış soğuk kanlı İngilizler, çevik Avusturalyalılar, sporcu Yeni Zelantlılar, korkunç Senegalliler, vahşi Hintliler, insanla maymun arasında dehşetli bir mahlûk olan Maûrfler, Martinikliler diğer tarafta da sessiz ve gösterişsiz Türkler vardı. Bu korkunç boğuşmayı harikulâde kahramanlıklarıyla senin kanından olan Türkler kazandı. Fakat ne korkunç tecellidir ki 18 yıl geçtikten sonra orada yenilen düşmanların âbideleri yükseliyor... Senin vatanında düşman âbideleri... Buna nasıl katlanıyorsun Türk genci? Diyelim ki paran olmadığı için onlara lâyıık bir taş dikemedin! Fakat yılda bir defa oraya gidecek kadar kendinde kuvvet de bulamıyor musun?

Türk genci! Yurdunda mektepler açılmasını, yolların yapılmasını, fabrika bacalarının tütmesini devletten bekleyebilirsin! Fakat büyük ölümlerine hürmet merasimi yapmak icap etti mi devlet senin

gerinde kalmalıdır. Her yıl muntazaman bir kütle halinde İstanbul'da kalkıp yaya olarak Çanakkale'ye gitsen, kanlı boğuşma sahalarını gezsen ve orada mertlik dersi alsan nasıl olur?

Geçen yıl Atsız Mecmuayı çıkarırken bizimkilerin yine Gülcemal vapuru ile savaş yerlerine uzaktan bakıp hasretli ahlar çektiğini, İngilizlerin de karaya çıkarak kendi mezarlıklarını ziyaret ettiklerini üzüntü ile gazetelerde okumuş, yanındakilere bu ziyaretin muhakkak karaya çıkarak yapılması icap ettiğini söylemişim. Arkadaşım Tolunay yalnız karaya çıkmanın yetişmeyeceğini, bu yürüyüşün yaya olarak İstanbul'dan oraya kadar yapılması gerektiğini ileri sürmüştü. Düşünmüştüm: Dün Türklüğü can evinden vurmak için Çanakkale boğazına saldıran batılilar yarın da aynı istekle oraya saldırmazlar mı? O halde Türk gençliği Çanakkale'ye cebri askeri yürüyüş yapmağa alırsa bu bir vatan müdafaası hazırlığı sayılamaz mı? Tolunay'ın düşüncesini beğendim. Başka işitenler de beğendi. Bunu yapılması kabil olduğu kadar yapmağa karar verdik.

Biz Çanakkale yürüyüşünü bir askerlik dersi olarak, bir milli din bilerek, ölülerimize karşı kutlu bir borç tanıyarak yaptık. Sırtında 20 kiloluk yükü taşıırken "cepheye cephane taşıyormuşum gibi geliyor" diyen Tolunay bence Türk kadınına temsil ediyordu. Böyle bir yürüyüşte bizimle gelen arkadaşları büyük bir titizlikle seçtik. Türk kanının yarattığı bir mucize olan Çanakkale'yi saygılamak gerekti mi, saygılamaya gelenler Türk kanı taşıyan insanlar olmalıydı. Çanakkale zaferini kanunların ve içtimaiyat ilminin kansız taraftarlarının anlattığı "Türk Milleti" (yani içinde kürdünden yahudisine kadar hepsini ihtiva eden melez topluluk) değil, "TÜRK IRKI" kazanmıştı. Bunun için oraya yalnız Türkler gelmeliydi... Ve öyle yaptık...

Çanakkale savaşına girmiş ve iki defa yaralanmış olan mütekait bir yüzbaşı ve 13 yaşındaki oğlu, darülfünundan bir tarih, bir edebiyat ve bir coğrafya talebesi, bir liseli, bir mühendis, bir lise ve bir de ortamektep muallimi... Kafemiz bu dokuz kişiden mürekkepti ve yedisini asker çocuğu idi.

Sırtımızda çantalarımızla battaniyelerimiz, boynumuzda matara, dürbün ve fotoğraf makinemiz olduğu halde 3 Ağustos 1933 Perşembe akşamı Sirkeçiden kalkan Selâmet vapurunun güvertesine yerleştik. Muallim olsun, talebe olsun, memur olsun hiç birimizin fazla vaktimiz olmadığı için (ders yılı yaklaşıyordu) bu yürüyüşü İstanbul'dan tutturamamıştık. Asıl dileğimiz tirenle Muratlı'ya kadar gitmek, oradan ötesini de askeri yürüyüşle yayan yürümektir. Bu yıl bunu yapamayacağımız için yolculuk pılanımızı şöyle kararlaştırmıştık: İstanbul'dan vapurla Çanakkale'ye gidilecek, Çanakkale'den motörle Kilidilbahir'e çıkacaktık. Oradan da yaya olarak Seddülbahir'e inecek ve cenuptan şimale doğru bütün savaş yerlerini dolaşacaktık. En şimale çıkınca oradan da Maydos'a inecek, Maydos'tan Kilidilbahir'e gelerek motörle yine Çanakkale'ye geçecek ve vapurla İstanbul'a dönecektik.

Çok ağır giden Selâmet vapurunun güvertesinde, ayın altında konuşarak, liseli arkadaşımız, Kastamonu Lisesi son sınıfından Mengüç'ün ağızla çalınan küçük muzıkası ile çaldığı güzel parçaları, Harbiye marşını, asker türkülerini dinleyerek ve sabahı ederek Çanakkale'ye 4 Ağustos sabahı, saat dokuz buçuk sularında çıktık.

Öğleye kadar Çanakkale'yi gezdik. Türk tarihinde büyük bir dönümün, şanlı bir müdafaanın, insanlığın gücü üstündeki kahramanlıkların remzi olan bu şehir, ne yazık ki tam bir Türk yüzü göstermiyor. Şehirde ne kadar çok yahudi, ne kadar çok çingene, ne kadar çok rum bozuntusu var!...

Buradaki yahudi de her yerde tanıdığımız yahudidir. Sinsi, küstah, zelil, korkak, fakat fırsat düşkününü yahudi; yahudi mahallesi her yerde olduğu gibi burada da çığırkanlığın, gürültünün ve levsin merkezi... Çarşıdaki dükkânların levhalarını okuyoruz. Onda dokuzu bizi sinirlendiren nankör ve kahpe

milletin isimlerini taşıyor. Kuvvetli olduğumuz zaman karşımızda köpekçe yaltaklanan, bozgun çağlarımızla küstahlaşıp düşmanlarımızla birleşen tarihin bu hain ve piç milletini artık aramızda yurttaş olarak görmek istemiyoruz. Cihan savaşında düşmanlarımıza casusluk eden ve bezirgânlıklarıyla kanımızı emen yahudi tarihin hep o iki yüzlü yahudisidir. Kurtuluş savaşında Bursa'ya Yunanlılar girerken kocaman bir yunan bayrağıyla onları karşılayan fakat Türkler Bursa'yı geri alırken aynı bayrağı ordumuzun ayakları altına seren yine bu vatansız yahudidir. İstanbul'da timarhanelik bir çılgın sevdiği bir yahudi kızını öldürdüğü zaman, kızın cenaze merasimini Türklere düşmanlık nümayişi şekline sokan ve hatta Türk ordusuna uşaklık eden (çünkü yahudi hiçbir zaman asker olamaz) askeri üniformalıları da dahil olduğu halde **“Kahrolsun Türkler”** diye bağırarak aynı hain yahudilerdir. Türk'e düşmanlık bu yahudilerin irinden kanına o kadar işlemiştir ki vaktiyle katliâmlarla kovuldukları İspanya'yı ve zaman zaman kırgına uğradıkları Rusya'yı kendilerine koruyucu bilecek kadar ileri gitmişlerdir. Sanki Türkiye miskin İspanya'dan veya salak Rusya'dan korkacak da yahudiler hakkında yaptığı tazyiki gevşetecekmiş gibi...

Evet, yahudi şimdiye kadar hiçbir kötülük görmediği Türk'e düşmandır. Çünkü onun mayası yahudilik, yani kahteliktir. Türkeline “eroini” dost (!) bir milletin erkânı harbiyesi sokuyor, onun Türkiye'deki komisyonculuğunu da ermeni ve bilhassa yahudi vatandaşlar yapmıyor mu? Büyük atalarımızın değerli savlarını unutmalıyım. Onlar **“yahudiden yumurta alan içinde sarısını bulamaz”** demişlerdir. Bu, yahudinin hilekârlığını açığa vuran büyük bir hikmettir.

Türkçe konuşan çingeneye gelince: O ne kadar Türk'e benzemek istese onun her halinde yine “ben çingeneyim” diyen bir eda var ki kendisini Türk'ten ayırır. Çok iyi hatırlıyorum : Vaktiyle beşinci alayda askerliğimi yaparken küçük bir hadiseye şahit olmuşum: Bir manevra talimi esnasında çingene bir nefer, savaşta insanın korkudan vatan falan düşünemeyeceğini, ancak canının kaygusuna düşeceğini söylemiş, Karadeniz Ereğlisinden Türk oğlu Türk Rasim onbaşı da: “Sus, Allah belanı versin! Ne biçim insansın?” diye ona hakaret etmişti.

Çingene de bizim aramızda deşilmesi gerek olan bir yaradır. Çingeneleri Türkleştirmek, aramıza katmak ve Türk kanının saflığını bozmak cinayettir. Çoğalmak istiyorsak ilk baş vuracağımız yol çingeneleri iskan ederek bize karıştırmak değildir. Türk olarak kalmalıdır. Çingenenin çingene kalacağı gibi... Çanakkale'de bir hayli halk da rumca konuşuyor. Bunlar Girit müslümanları imişler. Türkçe'yi pek iyi bildikleri halde rumca konuşan bu insanlar Türk değildir. Zaten tarih de bunların kılıç gücüyle ihtida ettirilmiş rumlar olduğunu göstermiyor mu?

Çanakkale'nin melez çehresine baktık. Yüksündük. Kanaatımız iman şekline geldi ki: Türk milletinin esas dil değil ırk ve kan olmalıdır. Zarar yok az olalım, azalalım. Fakat temiz ve öz kalalım. Azlık ve özlükleriyle değil midir ki Türkler bütün cihanı dolurmuşlardır? Biz kovayı doldurmak istiyoruz diye onun içine bulduğumuz her mayii katarsak onun adı “su” mu olacaktır?... Türk'ün kanına yabancı kan ekleme de tarihin ona verdiği fizyolojik büyüklükleri sulandırmak ve azaltmak demektir. Maddî ve mânevî veraset ilmin kabul ettiği bir hakikattir değil mi? O halde milletin terbiye mahsulü olduğunu iddia etmek ahmaklık değil midir?... Afrikanın ortasından kapkara bir zenciye al, üç yaşında Türkiye'ye getir, Türkçe'yi mükemmelen öğrensin... Başka dil bilmesin ve ben Türk'üm desin... Bu Türk müdür?... Ah!... Buna Türk demek için insanın pek budala olması veya kendi meleziğini örtmek isteyen bir sahtekâr olması lâzımdır.

Motör bizi öğleyin Kilitbahir'e (Kilidibahir halk dilinde bu şekli almış) çıkardı. Kasabanın batısında tek mesiresi olan havuzlara kadar gidip öğle yemeğimizi yedik. Aynı günde Çanakkale muallimleri de oraya eğlentiye gelmişlerdi. Bizi yolcu kılığı ile görünce alâkadar oldular. İkrâm ve

yardımda bulundular. Saat 14'te havuzlardan kalktık. Seddilbahir yolunu tuttuk. Önümüzde Mengüç muzikasını çalıyor, arkadakiler söylüyordu.

Önce Samih Rifat'ın:

Yaslı gittim şen geldim
Aç koynunu ben geldim,
Bana bir yudum su ver,
Çok uzaklardan geldim.

Türküleriyle başlamışlardı. Adalar denizinden yüzümüze çarpan serin rüzgâr alnımızı serinlettikten ve ırkımızın kahramanlık sahasına yaklaştıkça damarlarımızın da temizlik ve kahramanlıkla yıkandığını duyuyorduk. Türklüğümüz nabzımızda daha kuvvetle vuruyor, atalarımızın askerliği ve fütühatçılığı bizi teshir ediyordu. Tarih talebesi Tolunay'la Edebiyat talebesi Nejdet, Kızıl Elma ülküsünü haykıran dörtlükleri birer sazşairi gibi yürürken düzüyorlar ve Mengüç'ün muzikasına uydurarak söylüyorlardı:

Asya Boz Kurt dolacak,
Rus'un benzi solacak,
Olukça kan akarak
İlk yurt bizim olacak

Kurarak kuraltay
Alacağız Altay'ı.
Japon, Çin, Rus demeden
Çekeceğiz bir yayı.

Asya Boz Kurt dolacak,
Çin'in yüzü solacak,
Dört yan kana boyanıp
Öz yurt bizim olacak.

Turancılık ülküsü... Bizi kurtaracak ve yükseltecek biricik yol... İradesi zayıf olanların, damarlarındaki kan öz Türk olmıyanların korktuğu uzun yol.... Hangi ülkü emeksiz, kansız, barutsuz ve demirsiz elde edilmiştir? Anadolu sevgili yurttur. Fakat Anadoluculuk ülkü olamaz. Ülkü asırlara bakan, hayal âlemine benzeyen, korkunç yollardan sonra varılabilecek bir KIZIL ELMA'dır. Bütün insanları birleştirmek gibi saçma bir rüyanın ardında koşanlar, yahut para öğendiresiyle dürtüşlenip koşturulanlar, tarihte birkaç defa birleşmiş olan Türklerin yeniden birleşmesi düşüncesine güledursunlar. Bu gülüşün ardında kendi meleziğinin yahut gayritürklüğünün korkusunu duymak vardır. Dünyada Türk olan bir insan için bütün Türkleri bir görmekten tabii ne olabilir?... Bütün Türkleri bir görmek istemiyen Türk olmıyanlardır.

Zaten şair olan ve "Atsız Yoldaş" imzasıyla şiirler yazan Mengüç de irticalen dörtlükler düzüyor bunlar da hep birlikte okunuyor:

Boz Kurtsan koş Boz Kurda,
Koş doğduğun ilk yurda...
Sen Oğuzun oğlusun
Yaslanma durup burda.

Çok kaldı kılıç kında,
Çekeceğiz yakında.
İlk yurda koşacağız,
Taşma var Kurt ırkında...

Kınında çok duran kılıç paslanır... Türk kılıcı paslanmamalıdır. Zaten Türk tarihi bize en uzun barış devremizin ancak 23 yıl sürdüğünü gösteriyor. Lozandanberi 10 yıl geçti. Demek ki yeni savaşlar yaklaşıyor. Eğer tarih bir tekerrürse ve tarihin kanunları, kaideleri varsa biz en çok 13 yıla kadar yeni bir savaşa gireceğiz demektir.

Türk savaşı durur mu? Türk durmak istese bile onu bırakırlar mı?... Hayatta esas kavga ve döğüş değil midir? Lozan barışını 1923'te imzaladık. O zamandan beri 10 yılda iki defa kürt isyanı oldu, iki defa kürtleri tepeledik. Bunları da dahilî savaş sayamaz mıyız?

Akşam saat 20 sularında Seddülbahir'e vardık. Burası birkaç evden ibaret bir köy... Köy muhtarı bize camii verdi. Orada sabahladık. Ertesi 5 ağustos cumartesi günü sabahleyin etrafı gezdik. Burada imparatorluk Türkiye'sinin harap tabyaları var. Sahilde Türk-İtalyan savaşına at küçük bir abide yükseliyor. Bir metre murabba taştan bir kaide üzerinde yine taştan ve bir metre yüksekliğinde bir sütun... Daha üzerinde de aşağı yukarı 28'lik veya 30.5'luk bir gülle... Taşın üzerinde şunlar yazılı:

Doğuya bakan yüzünde : İtalyan bombardımanı hatırası...

Cenuba bakan yüzünde : 4 Nisan 1328 Perşembe...

Batıya bakan yüzünde : İtalyan mermisinin nokta-i sukutu...

Şimale bakan yüzünde : 1 Cemaziyülevveel 1330...

Fakat bu âbide bakımsızlıktan az çok harap. Hey gidi koca Çanakkale hey! İtalyanlar da kancıkça Trablusgarba saldırdıkları zaman yine seni zorlamışlardı.fakat senden zorla geçmenin imkanı var mı?... işte onların daha kabadayıları da sana saldırdılar ve onlar da aynı dersi aldılar... Yarın da belki daha kabadayıları gelecek... Onlara da biz aynı dersi vereceğiz... Çanakkale, sen yabancılara tarihin ebedi bir ihtarı halinde kalacaksın... Onlar senin ufuklarında daima *Tekin değildir* levhasını görecekler...

Seddülbahir'den ancak 11'de ayrılabilirdik. Yol alırken Seddülbahir'den sonra ilk yükselen tepe üzerinde ilk büyük İngiliz âbidesini gördük. 15 metre yüksekliğinde olan bu âbide kâmilin İngiliz atlarıyla doluydu. Batan gemisinden ölen neferine kadar savaşa ait her türlü teferruat kaydeden bu âbide hakikaten bir sanat eseri idi. Fakat bu, sanatın öyle hazin bir cepheden tecellisi idi ki burada bir şeref remzi olarak değil, en kanlı bir bozgun timsali olarak yükseliyordu. TÜRK ezelden beri kendisine şiar edindiği prensiple saldırdıktan sonra dönmemişti...

KAHRAMANLIK

Kahramanlık ne yalnız bir yükseliş demektir,
Ne de yıldızlar gibi parlayıp sönmemektir.
Ölmezliği düşünmek boşuna bir emektir;
Kahramanlık: Saldırıp bir daha dönmemektir.

Sızlasa da gönüller düşenlerin yasından
Koşaradım gitmeli onların arkasından.
Kahramanlık: İçerek acı ölüm tasından
İleriye atılmak ve sonra dönmemektir.

Yırtıcılar az yaşar... Uzun sürmek doğanlık...
Her ışığın ardında gizlidir bir karanlık;
Adsız sansız olsa da, en büyük kahramanlık;
Göz kırpmadan saldırıp bir daha dönmemektir.

Kahramanlık ne yalnız bir yükseliş demektir,
Ne de güneşler gibi parlayıp sönmemektir.
Bunun için ölüme bir atılış gerektir.
Atıldıktan sonra da bir daha dönmemektir...

Fakat bu Türk'ün düsturu idi. Niğbolu'da, Akkâ'da yumruğumuzu yiyen Fransızlar, her kara günümüzde yurdumuza sarkıntılık eden, fakat pay olarak ancak bir yığın kanlı vatandaşla dönen İngilizler bunu haykırsalar da muhakkak ki sonunda Türk gücüne yenileceklerdi.

Sinirlerimizi geren bu âbideden çabuk ayrıldık. Bundan sonraki ilk konağımız düşmanın ihraç noktalarından biri olan Teke Koyu'na hâkim tepe oldu. Biz burada da çok durmadık. Kirte'ye doğru yol aldık. Yollarda mermi kırıntıları okadar bol ki... Sarp yerlerden geçiyor ve çok yol alamıyoruz. Artık çevremiz hep savaş meydanı...

Bir saat kadar sonra bir harmana rasladık. İki yağız yüzlü köylü, kadınları, çocukları çevremizi sardılar. Bize kavun, karpuz ikram ettiler. Kim derdi ki bu mütevazı yüzlü, gösterişsiz köylüler Çanakkale Savaşı'nı yaratan, bu savaşta kurşun yiyen erlerden olsun... Bizi en büyük dileklerine kavuşmuş insanların sevinciyle karşıladılar. Yurdun bu en kutlu köşesinin Türk ziyaretçilerden mahrum olduğunu, bizi kıracakları korkusuyla, çekinerek söylediler. Aynı yarayı bizimde kanıyan gönlümüzde gördükleri zaman gözlerindeki mânâ daha derinleşti. Temiz yürekli olan, temize bağlanmayı vazife bilen köylümüz bunda da kötü duygular olmadığına inanmak istiyor. O da kendi kanı pahasına kazanılan bu topraklarda yükselen düşman âbidelerine diş biliyor.

Birisi 57'nci piyade alayından, birisi de topçu çavuşu olan bu iki eski askere sorduk:

- "Dayı! Bu gavur âbidelerini niçin yıkıyorsunuz?"

birdenbire yüzleri aynı mânâ ile gölgelendi. Zorla gülümsediler: "Hükümetimiz kuvvetlensin inşallah o da olur edendi!"... Bu cevap gönüllerimizi, zaferde duyulan bir sevinçle, sevindirdi...

İki köylü dayıdan birisinden, 57'nci alaydan olan Mandacı oğlu Hüseyin'den Kirte yolunu salık aldık. Bizimle birlikte 20 dakika kadar gelerek yol gösterdi. Sonra Zığın Deresi'ni tarif ederek ayrıldı. Bu dereyi oldukça güçlükle geçtik. Naci en önde, elinde baltasıyla yürüyor ve bazen yol açıyordu. Hüseyin Ağa bize domuz tehlikesinden bahsetmiş, bunların sürüyle gezdiklerini ve yaman vuruşlar yaptıklarını anlatmıştı. Kafilemizde silah olarak bir balta, iki bıçak, iki de sopadan başka bir şey yoktu. Hep tetikte yürüdük. Fakat domuzun izinden gayrısına raslamadık. Hüseyin Ağa bize bundan bahsederken: "Bu domuz da giden domuzdan yadigar kaldı; buralara onlar ürettiler" demişti. Düşmandan kalan, onun izi olan bu mahlûku hayli merak etmiş, görmek istemiştik.

Zığın Deresi'ni tabiat çok oymuş. Sağ ve solda arazi 20-25 metre kadar yükseliyor. Bu dereyi de tamamen geçmedik. Hüseyin Ağa'nın tarif ettiği gibi gözümüze yol hissini veren bir bayırdan yukarıya çıktık. Biraz sonra da Kirte'nin harabeleri görüldü. Eskiden Kirte bir rum köyü imiş. Şimdi boş ve harap. Yalnız dut ve badem ağaçları bol. Hükümet bunları her yıl müzayede ile satarmış. Müşterisi de ekseriyetle çingeneler. Burada ana, baba, oğul ve bir de küçük çocuktan mürekkep bir çingene ailesi vardı. Yol kenarında bir kuyu başında konakladık. 10-15 metre ilerimizde bir mezar vardı. Bu 3-4 yıl önce patlıyan bir mermi ile ölen bir köylüye aitmiş. Kirte'de kaldığımız gece ayın onbeşi idi. Savaş yerlerine kadar bütün etrafı aydınlatan harikulâde güzel bir mehtap seyrettik.

Kirte'den saat 10'da yola çıktık. Çingenenin oğlu bize yol gösterdi. Yürüdüğümüz arazi savaştan payını almamıştı. Fakat az bir zaman sonra yolun tümsek bir noktasında acele ile yapılmış ve şimdi çok harap olmuş bir Türk âbidesine rasladık. Düşmana 11.000 mermi atan bu kahraman bataryanın âbidesi rasgele taşların yığılmasıyla elde edilmiş. İnsanın kendini avundurmak için tevazua affetmek, Türk erlerinin gösterişsizliğine yaklaştırmak istediği bu yığınlar çok acı olarak "*biz kayıtsızlıktan doğduk*" diye haykırıyorlardı. Gönümüzdeki derin sızı büyüyor, kızıl alevleriyle uzaklarda yılan gibi başkaldıran düşman âbidelerini sarmak istiyordu. Ve dumanlı gözlerimizle yıkılmak üzere olan yazısını okuyoruz:

1330 – 1331

Mukaddes emeller uğrunda fevkalâde şecaat ve fedakârlıkla muharebe ederek..... etmiş olan müstakil 10.5'luk Alay 56 seri ateşli sahra obüs bataryasının hâtıra-ı zaferidir.

Attığı mermi 11.000

Naci, yıpranmış olan yerleri gücü yettiği kadar taşlarla yamadı. Böylelikle âbidenin ömrü bir iki hafta daha uzatılmış oldu. Sonra hiçbir şey söylemeden acımızı sindire sindire yürüdük. Çingene hâlâ kılavuzluk ediyordu. Sağ tarafımızda yükselen bir tepe üzerinde Türk ölülerini toplu olarak gösteren ilk mezar var. Hafif meyli tırmadık. Eski bir parmaklık içinde bir Türk zabitanın, Mustafa Beyin mezarı... Sonra, sürülmüş bir tarladan hiç farkı olmıyan mezarlığa dünyanın en büyük şaşkınlığı ve kini ile baktık. Çingene kılavuzumuz fütursuzca az ileride bulunan Behramköy (eski bir rum köyü) çingelerinin dış toplamak için burayı böyle karıştırdıklarını, esasen bu çingenelerin bütün savaş sahasını gezerek

ölü soygunculuğunu yaptıklarını anlattı. Çingene sözünün taşıdığı mânâya bir yol daha hak verdik. Üzerinde yaşadıkları toprağı kanı, canı karşılığı olarak kazanan ünlü Türk neferinin ölüsünü bile saygılamayı bilmeyen, dünyada hiçbir şeyden nasibini almamış bu kansız milleti, daha doğrusu bir sözle bu çakal sürüsünü içimizde tuttuğumuz, ona anayurtta yer verdiğimiz için kendi kendimizden yüksündük, devlet adamlarımıza kızdık. Ve imanla bir kere daha düşündük ki: Türk topraklarında yaşamak hakkı yalnız Türk'ün olmalıdır. Türk toprağında, köyde Türk köylüsünün malını yağma eden, şehirde karmanyolacılık yapan ve nihayet mezarında da Türk şehitlerini (hem de en şanlı bir savaşın en ünlü şehitlerini) soyan ve türlü türlü millet adları taşıyan bu soysuzları artık aramızda istemiyoruz. Türk bünyesini mikroptan temizleyecek en güzel tedavi usulü: Katliâm!...

Yine yola girdik. Suyumuz bitmişti. Bu bitiş bizi hayli yıprandırdı. Fakat şikayet yoktu. En zayıfımız olan, daima yorulacak sandığımız Mehpare bile duraklarda kendisine verdiğimiz bir iki yudum ılık ve tozlu suya kanarak bir Türk askeri gibi yürüyordu. Saat birde Davut Bey çiftliğine vardık. Çiftlik haraptı. Arnavut olan sahipleri Maydos'a inmişler ve burasını – tabî – bir arnavut olan beğkiye bırakmışlardı. İşte yine kanımızı donduran bir tesadüf... Balkan savaşında ordumuzu kancıkça arkadan vuran bir iğrenç unsura biz yurdun ıssız bucaklarında da raslıyacak mı idik?

Buradan Arıburnu'na kadar köye tesadüf etmiyeceğimiz için ekme bulmak lâzımdı. Çiftlikte ise o gün için hazır ekme yoktu. Arkadaşımız Musavver bu işi üzerine aldı. Kafile ilerde konaklıyacağımız yeri bulmak için hareket etti. Ben Musavverle çiftlikte kaldım. Musavver becerikli elleriyle ekme işini başarırken bugünkü Türk kadınına düşünüyordum: Bugünkü Türk kadını dünü tamamen silkip atmış değildir. Bugünün Türk kadını “dün yok, yarın var” diye haykıran cılız varlık değildir. Türk kadını kalemini, kafasını kullanmayı bildiği gibi sırasında da sırtında cepane taşımayı, kahpe kurşun yaralarını onarmayı ve yiğit Türk çocuklarını yetiştirmeyi bilen yüksek bir yaratılıştır. Bugünün Türk kadınına “beşikteki Türk çocuklarını sulh ninnileri söyleyerek büyüteceğiz” diyen Aliye Esat Hanım gibiler temsil etmez.

Aliye Esat Hanım nihayet zavallı bir varlıktır, yoklukla müsavi bir varlık... Çünkü biz artık insaniyet ve barış değil, milliyetçilik ve savaş istiyoruz. İnsaniyetperverlik köpekliktir. İnsaniyet milliyetçilikle asla uyuşamaz. İnsanperverlik yüksek gurur ve haysiyet duygularına zıttır. İnsaniyetperverlik domuz katolik papazının ve sinsi protestan misyonerinin kendi alçakça maksatlarına âlet edindikleri bir tuzaktır. Hayır! Biz barışta da değiliz. Biz savaşçıyız. Barışçılığı ilân eden milletler sahiden mi barışçıldır? Onun için mi hâlâ boş adaları işgal ediyor ve harıl harıl silâhlanıyorlar? Hey gidi insaniyetperverlik hey!... Senin uğruna Hindistan inliyor. Senin uğruna Şimalî Afrikada katliâm var... Senin için Amerikada zenciler yakılıyor... Ve, hey!... Senin için, kızıl cennete varmak için Tüskistanda, Azerbaycanda, Kırimda, Ural civarında Türkler açlıktan kırdırılıyor değil mi? Hayır! Aliye Esat Hanımın ninnisi Türk çocuklarına hiçbir zaman söylenmeyecek... Çünkü “Kadınlar birliği”ni kuran kadınlar Türk Kadınına temsil edemezler. Onlar dedikodularında devam ededursunlar... Türk çocuğuna ancak savaşçılık telkin eden ninniler söylenebilir. Burada aklıma arkadaşım Tolunay'ın Talebe Birliğinin çıkardığı “Birlik” adlı aylık gazetenin ilk sayısında çıkan şiiri geldi:

YARININ TÜRK ÇOCUĞUNA

Doğu giydiyse kara
Yasla dolmamalısın;
Hayatınca yarınki
Bir savaşın malısın.

Bu yurt için can verdi
Senin babanla ağan.
Sana hız vermelidir
İlteriş Kutluğ Kağan.

Atılâ'dan, Çengizden
Yıldırım var kanında
Kül Tigin'in kılıcı
Fazla kalmaz kınında.

Sakarya, Dumlupınar
Hâlâ kızıl akıyor,
Bu akış dünü değil
Yarını da yakıyor.

Yurdunu kemiriyor
Bin bir düzenbaz yağ
Senin için tuzaktır
Bil ki bu "barış" ağı.

Budunun türesi
Savaşmamak değildir.
Bil ki bu gidiş seni
Yükseltmez... Eğiltir!...

Senin soyun bağlanır
Oğluna yüce göğün;
Hem Türk, hem savaşçısın!
Yalnız bununla öğün!...

Musavver ekmekleri bitirdiği zaman güneş batmıştı. Yatacağımız yeri seçip çadır kurmak üzere önden giden kafileyi bulmak için vakit kaybetmeden yola çıktık. Yolda arkadaşlarımızın, gittikleri yolları bize anlatmak için koydukları işaretleri bulduk. Ortalık karardıktan sonra da uzaktan onların seslerini işittik: Buldukları tarafı bize anlatmak için hep bir ağızdan bağırıyorlardı. Yürüdük. Kafile bizden önce bir harmanda konaklamış ve bizi bulmak için üç kişiyi geriye gözcü yollamıştı. Uzaktan Mehparenin parlayıp sönen elektrik fenerini görünce konağımıza yaklaştığımızı anladık. Bize Ali Dayı'nın harmanunda konaklandığını söylediler. Davut Bey çiftliğindeki arnavut bekçi gideceğimiz yerde bize bazı arnavutları salık vermişti. Naci, Ali Dayıyı onlardan biri sanarak salık aldığımız isimleri sorduğu zaman Ali Dayı da bizimkileri arnavut sanarak atlatmaya çalışmış. Fakat sonra Türk olduğumuzu anlayınca hemen ağırlamış. Tabii... Çünkü kan kanı çeker. Arnavut sandığı zaman kafilemizi buz gibi bir soğuklukla karşılayan Ali Dayı şimdi bize candan ikram ediyordu. Ay ışığının altında konuşuyorduk. Ali Ağanın yüzü tam bir Türk yüzüydü. Vaktiyle İstanbul'da bir Türkistanlı bir Türk, hakiki bir Özbek görmüştüm. Ben Oğuzca, o Özbekçe konuşmuş, anlaşmıştık. Yarı göçebe olan o Özbek Türküyle Ali Ağa'nın yüzleri birbirine okadar benziyordu ki... Türk ırkı, Türk kanı Orta Asya'da da, Trakya'da da kendisini gösteriyordu. Bu, tek de olsa, Türk ırkının dayanıklı, sarsılmaz varlığına en büyük tanıktı. Konuştuk... Ve birbirimize ısındık.

Çadırımız ancak beş kişi alıyordu. Bu gece çok soğuk geçti. Sarılmış olduğumuz battaniyelerimizin altında titredik. Soğuğa hepimizden çok dayanıklı olan ve örtünecek battaniye bulamadığı için yalnız ceketıyla yatan Tolunay bile çok üşümüştü. Geceleyin korkudan ateş de yakamamıştık. Bu korkumuz "büyü" denilen bir nevi büyük örümceklerden geliyordu. Bütün bu havalide pek bol bulunan bu örümceğin sokar sokmaz öldürdüğü bile söyleniyordu. Kırte'de Mehpare bunlardan bir tanesini öldürmüş ve hayvanın manzarası bile bizi tiksindirmiş, hem de ürkütmüştü. Ali Dayı bunların insanı öldürmediğini ama çok acı çektirdiğini, ateş bulunan yere geldiklerini söylemişti. Yanımızda amonyaktan başka ilaç olmadığı için ihtiyatlı hareket etmiş ve bunun için ateş yakmamıştık.

Sabah erken kaktık ve yola erken çıktık. 300 metre kadar ileride mataralarımızı doldurduk, sonra Çınav ovasını bırakarak "Kabatepe"ye doğru yol aldık. Burada hâlâ bozulmamış cepaneliklere, birbirine karışmış irtibat yollarına ve tel örgütlere rasladık. "Kabatepe"nin denize inen etekleri o kadar güzel bir kumsalla bağlantılı ki... Sahilde yemek yedik, denize girdik ve dinlendik. Sonra en kanlı savaşlara sahne olan, düşman siperlerinin 10 metre yakınında kadar sokulduğu Kanlı Sirta tırmandık. Savaş tarihinin vurduğu bu damga bu sırta okadar yerinde verilmiş ki... Yer yer aranmış, bütün kemikler toplanmış olmasına rağmen yine siperlerde kafa taslarına ve kalın kemiklere raslıyoruz. Bunlar muhakkak ki Türk kemikleri... Vakıa bu siperler müteaddit defalar düşmana geçmişti. Fakat onlat siperleri bir bir tarıyarak kendi ölümlerini toplamışlar, bir türlü anlayamadığım duygularla yaptıkları âbidelerine gömmüşlerdi. Naci savaşa girmiş olması itibariyle bu erlik meydanını daha iyi tanıyor, siperlerin yaklaştıkları yerleri gösteriyor, düşmanın tutunduğu yerler hakkında izahat veriyordu. Yalnız Kanlı Sirta iki saat kadar oyalandık. Küçük bir tümsekte İngilizlerin mavzerle atış için kullandıkları çelik kalkanlara rasladık. Bu kalkan toprağa altında uzanan iki sivri ayağıyla saplanıyor ve ortasına gelen kapaklı bir delikle işe yarıyordu. İçlerinden bir tanesini seçtik. Bu biraz güç olmasına rağmen bir sopaya geçirince iki kişi tarafından taşınabiliyordu. Bunu İstanbul'a kadar getirmek ve içinde bir başkası bulunmadığını hatırladığımız askeri müzeye armağan etmek istiyorduk. Naci de bize: bunların bir kısmını İngiliz siperlerine girdiğimizde talan ederek kendi hatlarımıza getirdiğimizi ve düşmana karşı kullandığımızı anlattı. Yarım saat daha tırmanarak "Lonpe" adlı (tek çam manasındaymış) bir âbideye geldik. Bunun iki bekçisi vardı. Birisi Türk, diğeri çerkes... Türk bekçisinin adı Kadri çavuştu ve Kilitbahirli bir askerdi. Gece konuğu olduğumuzda bize güzel savaş hikayeleri anlattı. Diğeri çerkesti. Ve biz o gün bir kere de çerkes sözüne kandık. Elimizdeki kalkanı bırakmamızı, Mehmet Çavuşta bunlardan bir çoğuna raslıyacağımızı, yok yere yorulmamamızı söyledi. Riyasız, yalansız, her türlü kötü histen uzak olduğumuz bir dakikadaydık. Kabul ettik. Mehmet Çavuşa vardığımız zamansa bunlardan çok aradıksa da bulamadık. Bir kere de bir çerkesle kandık. "Lonpe" âbidesinin yüksekliği ancak 8-10 metre kadardı. Fakat mezarlığı çok büyüktü. Ve muntazam bir parka malikti.

Burada diğer âbideler de görülmiyen bir başkalık daha vardı. Üzeri haç işaretli geniş sütunun içi boş ve loştu. Buraya da kiliselerin müteaffın, riyakar havası sinmişti. Bilmem kaçınıcı defa olarak yine kinle dolduk ve taşmamak için buradan çabuk ayrıldık. Saat üç buçuktu ve biz Mehmet Çavuşa dördü yirmi geçe vardık.

Türk topraklarının öz oğlu, kahramanlığın ta kendisi olan Mehmet Çavuş gösterişsiz ve bozuk bir taşın önündeki mütevazı toprağın altında yatıyor. Kendi topraklarımızın üzerinde yendiğimiz düşmanın göğşe baş kaldırmış âbideleri yükselirken kahraman Mehmetçiklerden biri olan Mehmet Çavuş dünyadaki mütevazı hayatına çok benzeyen şimdiki yerinde sonsuz uykusunu uyuyor. Mehmet Çavuşun türbesini görünce ve bu bakımsızlık ve gösterişsizliğin karşısında irkildim. Arkadaşlarımdan, karımdan, kardeşlerimden ve en yürekten yoldaşımdan gizlemek istediğim göz yaşlarımı saklıyabilmek için arkamı döndüm ve yüzümü rüzgara verdim. Bu kahramanlık toprağında yürekler bütün safiyetiyle temizlenir ve birbirine açılırken, ben göz yaşlarımı arkadaşlarımdan saklamak istiyordum. Düşündüm ki dünyada kahramanlıkla hiçbir yakınlığı, hiçbir münasebeti olmayan düşmanlar için böyle âbideler yapılırsa Mehmet Çavuş için ne dikilmeliydi?... Beynimin içinde dev gibi düşünceler birbirine takıldı. Mehmet Çavuş kahramanlığını bildiğimiz erlerden biriydi. Ya kahramanlığını bilemediklerimiz? Ya hiçbir iz bırakmadan şehit düşen milyonlarca atsız kahraman için neler yapmalıydık?... Mehmet Çavuş!... Bozkırların kanını taşıyan asil er!... Senin için göğşe yükselmiş mermer taşlar dikilip üzeri altınla yazılsa yine senin büyük hatıran saygılanmış olmaz... Sen zaten atsız kalmaya mahkumdun... Senin hiçbir karşılık beklemeden vazife için ölüme atılman damarlarındaki kanın temiz cevherindendi. Senin her yerde bol bol akmaya alışmış olan arık kanın, Türk kanıyla bol bol sulanmış olan bu topraklarda vazife için hatta vazifenden daha yüksek bir şey uğruna, yabancılarının kanına karışarak son damlasına kadar zaten akacaktı. Sen bunu yaparken köyünden uzakta sessiz ve unutulmuş kalacağını biliyor ve bunun için yüksünmüyordun. Mehmet Çavuş sana âbide mi gerek?... Senin büyük adın sana yazılmış en güzel destan ve kahramanlar yurdu olan yine Türk'ün kaniyle yoğrulmuş Türkeli

de senin için en büyük ulu âbide değil mi? Türk çocuğunun seni her yürekten anışı başına dikilecek beyaz taşla kazılı kitabelerden daha özlü değil mi?... Sen Türksün ve bu toprağın malısın. Sen esasen ebedisin, sana taştan abide gerekmez.

Gözlerimiz doldu, başlarımız önümüzde uzaklaşıyoruz.

Ey Mehmet Çavuş, Mehmet Çavuşlar, ey adsız ölüer siz de büyük adlı GAZİ kadar ölmeyeceksiniz.

Oturduk ve içlendik. Mehpere, kim bilir, belki de kendisini avundurmak için, bu abidedeki tevazuu çok beğendiğini söyledi. Kim bilir, belki de kendisini kandırmak istemişti. 25-30 metre ileride yine küçük bir İngiliz abidesi... Yine üzerinde şu satırlar sırtıyor: “ebedi” olanlar... Türk topraklarında ne gülünç bir temenni... Derhal “seferberlik ilan edilsin, onlardan teki kalmaz evlat” diye kükreyen mert köylüyü hatırlıyoruz. Artık yolumuz hep yokuş. Dar boğazlardan, tozlu sırtlardan Arıburnuna iniyoruz. Burada 5 - 10 evli bir balıkçı köyü var... Bu köyün sakinleri hep abide bekçileri... Başlarında bir beyaz rus varmış... Burada bekçilerden toplu olarak abideler hakkında izahat istedik. Tam 31 tane saydılar. Yedikleri tokadı unutmamak için 31 abide çoktu fakat aldıkları kahramanlık dersini hatırlatmak için biz bunları az bulduk. Arıburnu ihraç iskelelerinde daha hurda halinde demir enkaz var. Bunlara güler baktık. Bugünün iktisat kongresini toplayan İngilteresi 18 yıl sonrasını düşünse idi dün muhakkak ki bu garabette bulunmazdı... O gece ikinci olarak kapalı yerde yattık. Misafir sever Türk bekçilerinden ikisi bize kendi barakalarını verdiler. Ve bu defa dışarda onlar ayazladılar.

8 Ağustos sabahı erkenden hazırlandık. Düşmanın ihraç iskelelerini bir kere daha gözden geçirdik ve sonra yeniden Mehmet Çavuş abidesine doğru tepeye tırmanmaya başladık. Tabiat buradaki araziye korkunç denecek gibi oymuştu. Abidelerin bekçileri dün gece bize sağda yükselen bir uçurumun hikayesini anlatmışlardı. Askerlerimiz tarafından denize doğru sürülen 300 İngiliz bahriyelisi bu yalçın yarı, Türkten daha az tehlikeli bularak kendilerini buradan aşağı atmış ve tabii hepsi ölmüşlerdi. 300 kişinin bir çocuk budalılığı ile kendilerini koruyamıyarak boşluğa salıvermeleri hazin bir kahramanlık (!) hikayesiydi ve bizi güldürdü. Yarları tırmanırken oldukça güçlük çekiyorduk. Düşman buralarda tutunabilmek için kim bilir ne kadar kırılmıştır. 40 – 45 dakika yükseldikten sonra Mehmet Çavuşu ikinci olarak ziyaret ettik. Burada mermi ve gülleden daha fazla msket ve kurşuna raslıyorduk. Mehmet Çavuşta çok kalmadık ve yolumuza ilerledik. Saat 11’de Conk Bayırının en hakim yerine gelmiştik. Bu nokta yarımadaanın sağ ve sol cenahını kamilen görüyordu. Her iki taraftan da denize bakabilen bu yerde de bir düşman abidesi yükseliyordu. Takriben 16 metre yüksekliğinde Yeni Zelant abidesi... Ve şimal yüzünde şunlar kazılmıştı:

IN HONOUR OF

THE SOLDIERS

OF THE

NEW ZELLAND

EXPEDITIONARY

FORCE

8 TH AUGUST

1915

“ FROM THE UTTER MOST ENDS OF THE EARTH”

Türkçesi : Yeni Zelant sefer kuvvetli askerlerinin şerefine, 8 Ağustos 1915. dünyanın sonsuz uçlarından.

Bu yabancılara niçin abide dikiliyordu? Uzak yerlerden geldikleri için mi? Bunlar bir zafer mi kazanmışlardı? Her yerde gördüğümüz irili ufaklı İngiliz mezarlarının üzerinde onların “ebedi hatırası”ndan bahsolunuyordu. Halbuki onlar buna layık mı idi?

Çok acı şeyler söylememek için haydi şöyle diyeyim: Ey dünya... Sen çok kansız ve çok nankörsün...

Buraya bakan bekçiyi dün gece aşağıda görmüştük. Tekrar konuştuk ve bize yakında buraya bir Türk neferinin geldiğini, yaralandığını yerleri gezdiğini, buradan toprak alarak döndüğünü söyledi. Bu asker savaşta kolundan yaralandığı için kol kemiğini çıkarmışlar, şimdi kolu dönüyormuş. Birbirimize bakiştık ve kendisinin kanını, silah arkadaşlarının canını verdiği toprakları kutlayan bu adsız askeri gözlerimizle selamladık. Conk Bayırında 2 saatten fazla kaldık ve bu düşman abidesinin kenarına onların sağır kulaklarına bir daha duyurmaya çalışarak Çanakkale savaşını okuduk. Yeniden yola çıktığımız vakit gök bulutluydu ve güneş yoktu. Conk Bayırı ile Anafarta arasını birleştiren yol tepeler ve vadilerle dolu... Her tümseği döndükçe sırttan anzak abidesini bundan sonra ta vapurla Nara Burnunu dönünceye kadar kaybetmedik. Bayırdan yarım saat kadar uzaklaşmıştık ki Kurt Geçidi göründü. Buraya bilmiyoruz niçin Kurt Geçidi demişler... Otuz metre kadar uzanan ancak yan yana iki kişinin geçebileceği bu geçit de batıdan Anafarta ovasına hakim... Doğudan da Kanlı Sırtı oldukça iyi görebiliyor. Geçidin manzarası çok korkunç... Havanın kapalı olması da solda uzanan ovayı daha esrarlı gösteriyor. Kurt Geçidini dolanınca uzaktan büyük Anafarta köyünün eski değirmenleri göründü. Bu tepeyle köyün arasında ince bir yol uzanıyor, hepimiz susuyoruz, yalnız Mengüç elindeki muzıka ile mırıldanıyor:

Açıldı kale yolu,
Göründü Gelibolu.
Bırak deniz gideyim,
Orası yasla dolu.

Birden yolun bir meydana açıldığı göründü. Sellerin büyük oyukla kazdığı bu meydanın solunda daha ancak bir yılın yıprantısına dayanabilecek bir eski mezar vardı. İri taşlarla tutturulmuş olan bu mezarın altını su tamamen oymuş... Dikkatle okuyoruz. Bu da kanını yurdu yaşatmak için seve seve dökmüş bir Türk oğlu... Bu da tarihin kaydetmediği, fakat başlı başına bir tarih olan erlerden biri... Hayati Efendi... Mezar taşının üzerinde şunlar okunuyor:

27 Temmuz 331'de İngilizlerin fâik kuvvetleri karşısında bir avuç bölüğüyle müdafaa ve kahramane şehadetiyle ibka-yi nâm eden kal'e istihkâm taburu bölük 4 kumandanı Yahya Hayati Efendisinin mezarıdır.

Yarım saat kadar daha yürüdük. Artık birer birer kahramanları arkada bırakıyoruz. Dudaklarımızdan yine aynı türkü dökülüyor:

Yürü yürü al bayrak: Kan ve ölüm saçarak

Seslerimize tiz bir çocuk ağlaması karışıyor, bir diğeri de ana, ana diye haykırarak alabildiğine kaçıyor. Ağlıyan küçük olduğu için kaçamamıştı. Onun acı acı ağlaması harmanda çalışan kadınları koşturdu. Çocuğun anası oğluna sarılırken bize de kim olduğumuzu sordu. Kısaca anlattık. O zaman gözleri dolarak küçüğe baktı: Babası da, dedi, iki yıl önce kazayla patlıyan bir mermiyle şehit oldu. Etrafımızdaki halka yavaş yavaş büyüdü ve konuşarak köye doğru yürüdük.

Büyük Anafarta köyü birçok kasabaları geride bırakabilecek kadar dolu. Köyün tek kahvesinde bizi karşılayan köy mualliminin, çıplak bacaklı, açık kollu, kesik saçlı kız arkadaşlarımızı yardırgamayan köy imamının ve köye tamamen hakim bulunan muhtarın elinde işlenen bu yurt köşesi okadar kutlu ki... Biz az dinlendikten sonra muallimden bize mektebi gezdirmesini istedik. Sevinerak kabul etti. Küçük bir tepede yükselen mektebe girdiğimiz zaman hiçbir şey söylemeden, fakat aynı şeyi duyarak birbirimize baktık. Ve en büyük inkılabın hakikaten köylerde başkaldırdığına bir kere daha inandık. Koridorun karşısında Gazinin büyük bir resmi var. Büyük Anafartalar köyündeki bu resmin gücü burada anlatılmaz. Köylüler onun Çamtekedeki konağını, geçip gittiği yolları büyük bir saygıyla anıyorlardı. Mektep tek sınıflıydı. Bol ışıklı ve mıntazam bir sınıf... Mektebin iş odası da çok güzeldi. Bir köşede yerleştirilmiş Bomba ve Mermi koleksiyonu insanı heyecana getiriyordu. Muallimden bunları nasıl bulduğunu sorduğumuz zaman dürüst ve ağır: Bazı günler çocuklarla küçük gezintiler yaptıklarını, bu gezintilerde hem bu savaş artıklarını topladıklarını ve hem de onlara izahat verdiğini anlattı. Buradan dönüşte yine köy kahvesinde otururken içimizden birisi köyün en yaşlisının kaç yıllık olduğunu sordu. Bunun bir kadın olduğunu ve 120 yaşlarında kadar bulunduğunu söylediler; görmek istedik. Köyün koca ninesi yakında oturuyordu. Evi, yanında bulunan diğer bir evle beraber düşman güllerinden arta kalan iki ev olarak anılıyordu. Koca Anafarta köyünde sağlam kalan iki ev... Nine bizi sadece Istanbulu ve misafir olduğumuz için güler yüzle karşıladı. Fakat oralarda niçin bulunduğumuzu öğrenince ağlamaya "beni de götürün evlatlar" diye sızlanmaya başladı. Bize iki, üç yıl önce arabaya binerek Mehmet Çavuşa kadar gittiğini, orada mevlût okuttuğunu anlattı. Nice yavuz kişilerin kanını içen, topraklar bir defa da ihtiyar ninenin göz yaşlarıyla sulanmıştı. Ona dönmekte olduğumuzu, Mehmet Çavuşu geçtiğimizi söyleyince üzüldü. En candan sözlerle seneye bizimle geleceğini, kendisini unutmamamızı tenbih etti.

Ey Türk genci! Bu asırlık insan bakıyesinin ağzından dökülen sözler bize ne kadar geciktiğimizi çok acı olarak anlattı, seni de daha bu işe başlamadığın için utandırmayacak mı?...

Gece ay ışığında konuşurken köylülerden savaşa girmiş olanları zorluyor, onlara erlik hikayeleri anlatıyorduk. Yetmiş yaşını geçtiğini söyleyen "Emin Dayı" okadar heveslenmişti ki anlatırken yerinde duramıyor, heyecanlanıyordu. Emin Dayı yaşlı olduğu için askere hükümet tarafından alınmamış, gönüllü gitmişti. Bir gece yine yaşlı bir arkadaşıyla düşman siperlerine kadar sokulmuş, oradan yüklenebildiği kadar cepane ve tüfek almış sonra kan içinde geriye dönmüştü. Köyden daha başka gönüllüler de olup olmadığını sorduk. Hepsi birden cevap verdiler: Avcı Hüseyin.. Bu da çok yaşlı bir adammış. O gece harmanda olduğundan biz göremedik, fakat anlattılar. Avcı Hüseyin bir gece silahıyla ilerlemiş. Bir su başında silahsız yedi İngiliz neferinin su aldıklarını görmüş. Yedisini de önüne katarak esir almış ve geriye getirmiş. Avcı Hüseyin'in lafı geçerken küçükler birbirine sokuluyor, delikanlılar heyecanla doğruluyor ve anlatan sesini yükseltiyordu. Avcı Hüseyin köyün kahramanlık ilahı gibi bir şeydi. Ve köy ondan öyle güzel bir kahramanlık dersi almıştı ki... Zaten köy halkının çoğu savaşmış insanlardı ve çoğu da 27 veya 57'nci alaydandılar. Küçük erkek çocuklarına soruyorduk: oğlum büyüyünce ne olacaksın? Bunların en tabii bir şekilde yan gözle bakarak ve çantalarımızı, mataralarımızı süzerek "Asker" demeleri okadar hoştu ki... Muallime talebelerinden ne derece memnun olduğunu sorduk. Hepsi iyi çocuklar dedi. Hakikaten hepsi iyi çocuklardı; küçük yaştan asker olacağız diye haykıran iyi Türk çocukları... Derhal "ne olacaksın?" denildiği zaman sinema artisti diyen, kafasına zehir akıtılmış bazı zavallı şehir çocuklarını hatırladık.

Askerlik aleyhtarlığının henüz köylere kollarını uzatmadığını sevinçle duyduk. Ve bir kere daha vazifesini bir bütün olarak duyan ve yapan köy muallimini kutladık. Diledik ki bütün muallimlerimiz böyle olsun. Türk çocuğuna yalnız ve her şeyden evvel iyi bir asker olabileceğini aşılansın. Fakat ne yazık ki bu muallim haksız olarak bu yıl da terfi hakkından mahrum bırakılmış ve azı olarak vazifesine inkisar karıştırılmış.

Gece bize köyün misafirhanesinde yemek hazırlamışlardı. Başta muhtar ve imam olduğu halde bütün köylü misafirsevenliğin birer örneği idiler. Yemekten sonra köyün nüfus ve hasılat defterini gördük. Büyük Anafarta köyünde 104 ev ve 504 kişi vardı. Bunlardan üçü yahudi idi. Bunu haber veren muhtarın yüzünde okadar derin bir yas görünüyordu ki... Yahudinin ne iş gördüğünü sorduk: Bakkal dedi. Hepimiz acıyla irkildik. Hâlâ mı sen bezirgan? Hâlâ mı Türk'ü maddi olarak kemirmeğe yeltenmekteisin. Ama iyi bil ki bu senin son kımıldanışıdır. Artık ne Türk şehirlisi ve de ne Türk köylüsü daha doğrusu damarında temiz Türk kanı taşıyanlar senin elinde oyuncak olmayacaklardır. İşte senin köyündeki fazlalığından, mikropluğundan kederle bahseden köylü... Sanır mısın ki bu seni daha uzun zaman topraklarında barındıracaktır.

Defterleri gözden geçirdikten sonra bize bayrağımızı da gösterdiler. Bu tam bir Türk bayrağıydı; gönlümüzün dilediği gibi, şehirlerin baştan savma bayraklarına hiç benzemiyen bir bayrak... Anafarta köyü bu noktadan da çok üstün...

o gece yola çıktığımızdan beri ilk olarak temiz ve rahat yataklarda yattık.

Sabah sekizde uyandık. Bize büyük bir çömlek sıcak süt getirmişlerdi. Kahvaltıdan sonra küçük Anafartaya ve Kireçtepeye kadar çıkıp çıkmamayı görüştük. Fakat vapur günümüze az vardı. Vaktimiz hesaplı olduğundan ikinci vapura da kalmak istemiyorduk. Kireçtepeye çıkmamaya gönlümüz razı olmadığı halde mecburen gelecek yıla bıraktık. Ve koca nineyle helallaştık. Sonra yüklerimizi sırtımıza aldık. Köylülerin kalabalığı arasında yola koyulduk. Onlardan uzaklaşırken imamdan öğrendiğimiz bir şarkıyı söylüyor, ellerimizle son selamı gönderiyorduk. O gün öğleye kadar yolumuz düz ve hadisesiz geçti. Öğle yemeğini bir su başında yedik. Ve saat 3'te Kurucadere köyüne vardık. Bu köy 5-6 evli ve 15 nüfuslu idi. Sulak bir harmanda mola verdik. Harmanın sahibi İsmail adlı bir köylüydü.. ilk sözümüz hangi cephede bulunduğunu sormak oldu. Ondan sonra da ihracın ilk gününde ve sabahtan yaralandığını esir olarak Mısır'a götürüldüğünü, dört sene orada kaldığını anlattı. Kolundaki kurşun yaralarını gösterdi. Ona tahmini olarak kaç kurşun attığını ve bu kurşunların isabetli olup olmadığını sorduk. Şöyle böyle 50-60 tane attığını ve karşıda kum gibi kaynayan düşmandan muhakkak ki birçoğunu devirebildiğini söyledi. Ona alayında çok kahraman askerler var mıydı? Diye sorduk. Gülererek dudağını büktü, galiba biraz da kasıtlı yarasıyla oynuyarak "en kötüsü bendim" dedi, "hepsi benden yavuz kişilerdi"... Gözlerimiz parlıyarak köylü dayıya baktık. Yaptığı erlikle öğrenmiyen, yurt için ölümü vazife bilen bu Türk oğlu Türk'ü gönülden uluğladık. Kurucadere köyü ile Maydosun arasında tarlalar içinde uzıyan ince bir yol var. Bu yolda da iki kolu olmıyan kara sakallı bir yiğite daha rasladık. Merhaba dayı... Merhaba evlatlar... Kaçınıcı alaydaydın? 27... Yine ilerliyoruz. Artık Maydos görünüyor. Burada yangından yeni kurtulmuş bir derbederlik var. Deniz kenarında biraz dinlenmek istedik. Yanımıza yaklaşan şişmanca bir zat (ki sonradan belediye reisi olduğunu anladık) bizi belediye dairesine davet etti. Kabul ettik. Burada da aynı güler yüzü gördük. Belediye Reisi Bey bize Mehmet Çavuş abidesinden ve yılın bazı günlerinde kamyonla yahut otomobille ziyarete gelenlerden bahsetti. Burada da çok az kaldık ve bir saatlik yürüyüşten sonra Kilitbahire döndük. Biz geceyi burada geçirmek istiyorduk. Çünkü motorumuz bizi ancak Cuma günü sabahleyin Kilitbahirden alacak ve saat birde kalkacak olan vapurumuza yetiştirecekti. Kendimize yer temini için jandarma kumandanını görmek üzere iskeleye indik fakat kumandan Çanakkale'ye geçmişti ve geç dönecekti. Bu sırada kumandanın ailesini getiren beylik motor geldi. Ve bizi karşıya geçirmeyi teklif etti. Motorla Kilitbahirden ayrılırken haykırıyoruz:

Korkma açıl şen yurdum,
Dağlarda ordu kurdum,
Açık denizlerine
Süngümle kilit vurdum.

Kurarak Kurultayı
Alacağız Altay'ı.
Japon, Çin, Rus demeden
Çekeceğiz biz yayı.

Arkadaşlarımın içlerinden gelen hız kuvvetleniyordu. Tolunay'ın şu parçasını sanki karşılardaki Gazi'ye hitap edermiş gibi söylüyorlardı:

Asırlar bize yaştır,
Kemal ölküye baştır,
Bize yol göster Kemal,
Anayurda ulaştır.

Karşımızda Çanakkale uzanıyor. Şimal yüzünü örten tepede beyaz taşla *18 Mart 1915* tarihi yazılı... Cenup yoluna bakarken bu sırttaki tarih buraya gemisiyle giren her İngiliz ve Fransız kaptanına daima şunu söyleyecek : "Siz buradan ya dost olarak, yahut da kalleşçe geçebilirsiniz... Gücünüzle, asla!..."

18 Mart 1915, Türk kanının yarattığı bir gün... Ne pahasına olursa olsun saldıran düşmanın çelik yürekler, yalçın dayanışlar karşısında eridiği, kırıldığı gün... Türk'ü bir kere daha tanıtan, onu tarihte bir kere daha kudretle yaşatan bir gün: *18 Mart 1915*... Karşı sırtlarda yalnız Türk'ün olan, son Türk dünyada yaşarken Türk adını taşıyacak olan karşı sırtlarda kırmızı tuğlayla kızıl bayrağımız gözüktüyor... *18 Mart 1915 ve bayrağımız*... Bu iki sırt arasında geçerken yükselen abidelerine rağmen eğilen, kızaran düşman başları... Bunları görür gibi oluyoruz ve yine haykırıyoruz:

Yürü, yürü al Bayrak
Kan ve ateş saçarak!
Ünümüzü yayıyor
Kancık düşman kaçarak....

Bu defa Çanakkale'nin şimaline çıkıyoruz. Ve şehri baştan başa geçerek iskeledeki bir kahvede dinleniyoruz. Batan güneş karşı sahili kızıla boyuyor... Uzakta Conk Bayırında içi kara dışı beyaz anzak abidesi silüet halinde gözüktüyor... Conk Bayırında bir düşman abidesi... Batan güneş karşı sahilleri kana boyarken, yükselen düşman abidesi de Türk gönüllerini kızılaştırıyor.

O geceyi Çınarlı denilen küçük bir çınar ormanında geçirdik. Ertesi gün ve geceyi de Çanakkale'de mecburiyetinde olduğumuzdan kendimize daha iyi bir yer aradık. 10'dan itibaren Hamidiye tabyalarındayız. Birer kahramanlık kaynağı olan Hamidiye tabyaları... Burada sıralanan toprakların taşıdığı kargaşalık tâ mütareke senelerinin düşmanın erlik gücü yetmediği zaman türlü düzene başvurarak kullandığı silahla yine kendi alınına vurduğu kara damga... Türk'ün çelik yüreğini paralıyamadığı güllesiyle asırlık toprakların manlılarını paralaması... Bu tabyalara bakan Türk genci yine haykırıyor:

Batıya varacağız,
Şalon'u alacağız,
Atılâ'nın gücünü
Biz de tanıtacağız.

10 Ağustos sabahdan akşama kadar Hamidiye tabyalarında geçirdik. Bugün gönlümüzde cephe gerisinde sıra bekliyen askerin heyecanı vardı ve mırıldanıyorduk:

Durma savaş Altayım
Yakında oradayım,
Bir elimde bayrağım,
Bir elimde de yayım.

Vapurumuz 11 Ağustos Cuma günü saat 13'te kalkacağı halde bizi 18'e kadar bekletti. Çanakkale'den ayrılırken hepimizin gönlünde vazifesini yapmış insanların huzuru vardı. 12 Ağustos cumartesi günü yine vapur bizi Sirkeci'ye çıkardı. Seyahatımız iyi ve iyi olduğu kadar da içimizi sızlatan duygularla bitmişti.

Anadolunun, Paşaelinin güzelliğini gözle gördükçe, erliğini o günleri yaşayanlardan dinledikçe kanımızdaki savaş ateşi daha kuvvetle alevleniyordu. Koca ninenin göz yaşları Mehmet Çavuşların topraklarını sularken "Kür Şad"ların, "Apu Han"ların eridiği yurt parçaları neden bu göz yaşlarından pay almasın?

Bu toprak, kendi sessiz bağrında kaç bin Mehmet Çavuşu saklıyor? Biz toprağı bunun için seviyoruz. Orada bizim atalarımız, kanımız, mazimiz, her şeyimiz duruyor. Toprak!... Bizim torağımız!... Bizim toprağımız nedir?... Edirne'den Sarıkamış'a kadar uzanan yer mi?... Hayır... Türk sesinin geldiği, Türk yüreğinin çarptığı her yer bizim topramızdır... Bütün Orta Asya bizimdir. Yalnız coşkun ırmaklar değil, dünyanın en kahraman ordularını da taşıyan, adsız yiğitler yetiştiren Tanrı Dağının kaynakları bizden başka kimin olabilir? "Alp Er Tunga"nın hayal olmuş vücudu oradadır... Kahraman kadın "Tomiris" de orada yatıyor... Orada "Mete"nin toprak olmuş vücudu yok mu? Şanlı "Tolun", büyük "Bumin" ve "İstemi", dâhi "Tonyukuk" orada gömülü değil mi?... Türk birliği için yırtınan ve bu uğurda ölen "Kül Tigin" Orta Asya'da yatmıyor mu?... "Moyunçur" bu toprakta yetişen erlerden bir tanesi değil mi?... "Çingiz"ın gizli mezarı, "Temür"ün ulu türbesi de aynı toprakta bulunmuyor mu?... "Tuğrul" ve "Alp Arslan" o toprağın birer kimsesiz oğlundan başka bir şey midir?...

Bütün bunlar, bütün bu şanlı şeyler, bu kavgalar, savaşlar yani mazi... Mazi... Biz bütün gönlümüzle sana bağlıyız... Çünkü sen yalnız geçmiş zaman değil, gelecek zamanı da gösteriyor, gelecek günler için bize hız ve iman veriyorsun... Ey şanlı mazi!... Ey büyük atalarımızın tarihe yazdığı zafer destanı! Burada sana söğen soysuz köpekler de yetişmiyor değil... Fakat onlar bu ırkın, bu toprağın malı olmayan sefillerdir... Onlar "dün yok, bugün var" derler... Çünkü piçlerin dünü olmaz. Çünkü onların dünü karadır... Tarihimizi Lozan'dan başlatmak isteyen sefiller de çıkar, Lozan'dan öncesini Osmanlılık diye tanır. Halbuki Lozan nedir?... Büyük Türk tarihinin herhangi bir yaprağı!...

Ey hukukçu efendiler!... Ey hukuk profesörleri, ey hukuk talebesi!... Lozan bizim tarihimizin en şanlı sayfası değildir... Eğer tarihimizi bilmiyorsanız cehaletinizden utanın... Eğer bildiğiniz halde kasıtlı değiştiriyorsanız dalkavukluğunuzdan yüzünüz kızarsın... Siz her yıl Lozan barışının imzalandığı günde toplanır, başınızda yahudi dönmesi bir müderris olduğu halde bugünü kutlar, sulhunun Avrupalılarla müsavi şartta imzalanan ilk muahede olduğunu haykırırsınız... Siz yalan söylüyorsunuz! Lozan Avrupalılarla müsavi şartta imzalanan ilk muahede değildir! Avrupalılardan toprak alarak, kırallarını haraca bağlayarak, kumandanlarını önümüzde diz çöktürerek imzaladığımız muahedeleri ne çabuk unuttunuz?... Lozan ancak "Sevr"le kıyas edildiği zaman büyük bir kıymet alır... Yoksa Lozan başlı başına alındığı zaman hiçbir vakit bir zafer değildir... Evet!... Daha düne kadar "Süfera-i saltanat-ı seniyyeden" diye imza atan hocanız için cumhuriyet devrinde Lozanı başka türlü

anlatmaya imkan yoktu. Çünkü o saltanatın kölesi olduğu gibi cumhuriyetin de kölesi olmak mecburiyetindeydi?... Fakat ya siz?... Ya siz gençler?...

Eğer siz Lozan'ın ne demek olduğunu anlamak istiyorsanız ve gözleriniz Lozan muahedesiyle tanıdığımız ecnebi mekteplerini görmüyorsa Çanakkale savaşının olduğu yerlere gidin... Abidelerini ve abidelerimizi görün. Türk yurdunun en kutlu parçasını İngiltere haline sokan manzaraya bakın. O mukaddes topraklarda insanın içinde riya kalmıyor. O riyasız dakikada hükmünüzü verin!

“Lozan avrupalılarla müsavi şartta imzaladığımız ilk muahededir” demek şimdiye kadar esir hayatı yaşamış olduğumuzu kabul etmek demektir. Yalandır efendiler!... Ya bilgisizsiniz, ya da dalkavuksunuz! Biz Lozan muahedesiyle topraklarımızın büyük bir kısmını kaybettik. Boğazları herkese açtık. Buraları tahkim etmemeyi kabul ettik. İçimizde propaganda yapan alçak papazların mekteplerine müsaade verdik. Ve... Vatanimizde düşman abidelerinin yükselmesine razı olduk.

Sizin kutuladığınız Lozan bu mudur? Milli hayatta, milli düşüncede kanaatkarlığa miskinlik derler. Bu kadarını ebedi bir zafer gibi kabul etmekle miskinleştiğinizin farkında mısınız?

Türk gençliği! Seni çağırıyoruz: Her yıl askeri yürüyüşle oraya git! Mertlik dersi al ve öç duygusu besle... Her şeyden önce asker olduğunu unutma! **Madem ki Türk'sün, askersin!** Medeni hayattan bahseden züphelere, barıştan bahseden kansızlara, maziyi inkar eden namussuzlara inanma! Millet, kan demektir. Damarlarındaki asil kanda Türklük varsa zaten savaşçılığı duyacak ve isteyeceksin! Çünkü: *Savaşı ve barışı veren ne hükümdarlar, ne devlet adamları, ne millet meclisleri, ne muahedeler ve de ittifaklardır. Savaşı ve barışı veren, onlardan daha yüksek kuvvetlerdir. Yani: milletlerin olma ve ölmesinin ezeli kanunlarıdır.* Bunun için her şeye ve her şeye rağmen milletler savaşa hazırlanıyor. Unutma ki dünyada en iyi müdafaa taarruzdur. *Kat'i netice taarruzla alınır.* Dün ordularına ilk hedef olarak Akdeniz'i gösteren GAZI elbette pek yakında ikinci hedefi de gösterecektir. İlk hedef Batıda idi. İkinci hedef Doğuda olabilir, Sen bu savaşta kanını akıtmak ve ölmekle mükellefsin. Unutma ki: **En büyük kahramanlık göz kırpmadan saldırıp bir daha dönmektir...** Seni toprağın, seni mazin çağırıyor.

TOPRAK – MAZİ

Gel arkadaş, gel seninle az dertleşelim:
Okuyarak hayat denen koca kitabı
Gönüldeki yaraları birazdeşelim.

Gömdüm kara topraklara melekten iyi,
Perilerden nazlı, güzel bir sevgiliyi.
Derin derin sızlıyor gönlümde yaram,
Bana artık her saadet olmuştur haram.

Beni sardı kefen gibi mazinin tülü,
Yere batsın bu toprakla bu korkunç mazi!
Orda çünkü sevgilimle sevgim gömülü...
Hey arkadaş sözünü bil, hem kendine gel,
Bahtiyarlıklara olmaz ölümler engel.
Bir sevgili kızı senden aldıysa toprak
Bun a katlan, toprak için çünkü bu bir hak!

Hem yaratan, hem büyüten topraktır bizi,
 Üzerinde işitiriz ilk ninnimizi;
 Fıskırttığı serin sular bize can verir;
 Ormanları gönlümüze heyecan verir.

Hey arkadaş sende insaf duygusu yok mu?
 Sana her şey veren, seni büyüten toprak
 Senden bir tek kız aldıysa acaba çok mu?

Doğup ölmek... Millet için bunlar bir hızdır,
 Toprak bizim beşiğimiz, mezarımızdır.
 Toprak bizim anamızdır... İnsan yasına
 Kapılarak nasıl söver öz anasına?

Hakikat ne şu göklerin derinliğinde,
 Ne suların şairane serinliğinde...
 Aristonun mantığında zerresi yoktur,
 Fisagorda, Eflâtunda nebzesi yoktur.
 Mefkûreler âleminde olunca kıtlık
 Kafaların içerisinde başlar çıfıtlık:
 Bir budala "zulüm yeter!" diye haykırır,
 Bir it çıkar "proleter" diye haykırır!

Bir hayvanda hâkim olur cinsî heyecan,
 Froyt denen yahudiye gider verir can...
 Kimi kördür... Kendisine büyük gelir pek
 Lenin denen o maskara vatansız köpek...

O ne felsefe ne de "din" in "hiç" inde,
 O, toprağın asırlardan beri içinde...
 Hakikati bulmak için onu eşmeli,
 Yükselmekten bir şey çıkmaz, derinleşmeli...
 Göğe doğru yükselenler bir gün yorulur,
 Derinleşen hakikati toprakta bulur.
 Şu ne başı, ne de sonu olmiyan toprak
 Gömdüğümüz vücutlardan gıda alarak
 Bize hayat verir, bize tarih, mazi yaratır.
 Mazi köhne kitap değil, şanlı bir satır...

Mazi ırkın yarattığı çoksun bir seldir,
 Mazi bizim alınımızı göğe yükseltir,
 Geçmişlerin gecesinden ışık alırız...

Bir düşünsen mazideki olan işleri
 Hâdisatın büyüklüğü seni şaşırtır.
 İstersen gel yadedelim o geçmişleri...

Kaynar elbet damarında halis Türk kanın,
 Damarında çünkü kanı var "Atılâ"nın,
 Avrupanın her ırkından toplanan ordu
 Onu Galya ovasında zorla durdurdu.

İradesi yenilmeden sinirle ete

Vatan için karısını bırakan "Metem"
Yasa için kardeşini öldüren "Çingiz"

Yeryüzünde bırakmadan küçücük bir iz
Geçip giden milyonlarca adsız kahraman,
Ki her biri bugün bize vermektedir şan,
Bu erlerin cisimleri toprakta kaldı,
Hangisini hangisinden üstün tutmalı?
Her birisi bu toprağın, bu ırkın malı...
"Tonyukuk"un gizlenmiştir dehâ kanında,
Bismark onun at uşağı olmaz yanında...

"Alp Arslan"la "Kılıç Arslan" şanlı bir fasıl
Avrupayı rezil eden "Yıldırım"... Nasıl?

Düşünsene ne biçim bir kahraman erdir
Ankarada Yıldırım eriten "Demir"...
Bu kadar mı? Bu saydığım ancak bir kaç!
"Katerin"le neler yaptı acaba "Baltacı"?
Anafarta cephesinde kim durdu en son?
İlk dayağı kimden yedi kuduz Napolyon?

Sevdiğin kız şu toprağa eğer girdiyse,
Sen toprağı eskisinden fazla benimse.
Bil ki toprak ebediyen senin olmuştur.

Bu dünyada bizim bir genç kızı sevmemiz
Filhakika gayet doğru, hem de çok temiz
Bir gayedir... Fakat bunun hududu dardır...
Sevgiliden sevgili bir mefkûre vardır.
Biz kız solar, yahut senin tükenir aşkın,
İnsan kalmaz uzun zaman neşeli, taşkın...
Ya mefkûre? Ebediyet onunla birdir,
Kişioğlu müebbeden ona esirdir.

En mukaddes iki "Var"a böyle söversen,
Toprak ejder, mazi kanlı bir gece dersin,
İleriye bakamazsın, gözün kamaşır.
İstikbali kucağında bu mazi taşır...
Arkasında olmasaydı şanlı bir mazi
Bu milletten çıkar mıydı bir büyük"GAZİ"?
Kara toprak yine bizden gıda almasa
Kalır mıydı aramızda türe yasa?
Mazi bizim atamızdır, toprak anamı,
Biri bizi yetiştirir, biri verir hız.
Bu toprağa nasıl dersin kara bir ölü
Ki bağrında bütün şanlı ecdat gömülü.

Yabancılar bir gün yine akın ederse,
Ve zaferi kendisine yakın ederse,
Sevgilimi aldı diye bu kara toprak
Tarihin ün meydanında uzun kalarak
O toprağın uğruna sen can vermez misin?

Bu maziyle bu toprağa küfürden sakın,
Kendine gel, iradeni üstüne takıl!
Savaşları, türeleri, yasalarıyla
Zaferleri, bozgunları, tasalarıyla
Mazi ırkın yarattığı bir şaheserdir...

Hey arkadaş, sapıtmışın, doğru yola gir;
Hakkı neyse ver maziyle kara toprağın...
Onlar değil efsaneyle cansız bir yığın!

Bu ikisi ebediyen kutlanacaktır...
Ve bunları inkar eden, bil ki alçaktır...

- Son -